

Uitdelen en incasseren in de media

De politieke partijen, conflictnieuws & horse race

Meer **w**eten?

Internet

- www.nieuwsmonitor.net
- Twitter: *@Nieuwsmonitor*

Onderzoekers

Wendy van Dongen
Joep Schaper
Kasper Welbers
Maurits Denekamp
Martijn Krijt
Otto Scholten

- 06 51 513 921
- o.scholten@uva.nl

Nel Ruigrok

- 06 27 588 586
- nel@nelruigrok.nl

In verkiezingsnieuws draait het voor politieke partijen voor een belangrijk deel om profilering. Dat kan op verschillende manieren: door zich af te zetten tegen andere partijen en door succesvol in het nieuws te komen. Vanaf de val van het kabinet draait dit zogenaamde conflict- en wedstrijdnieuws op volle toeren. Dit soort media-aandacht voor conflict is in verkiezings-tijd zowel gewenst als ongewenst. Aan de ene kant zorgt veel kritiek van politieke opposenten ervoor, dat partijen zich kunnen profileren. Wilders valt PvdA-leider Cohen aan door te stellen dat de sociaaldemocraat graag 'thee drinkt' en 'knuffelt' (*NU.nl*, 12 maart). Hiermee profileert de PVV-lijsttrekker zich duidelijk ten opzichte van Cohen. Openlijke interne strubbelingen moeten juist voorkomen worden, omdat dit verdeeldheid communiceert. Koppen als 'CDA'er: Balkenende moet weg – Sluimerende kritiek in achterban' (*NRC Handelsblad*, 16 maart) zijn het laatste wat een partij wil. Ook kritiek vanuit de media vormt een gevaar voor de partijen. Verlies je het respect van de media, zo is de redenering, dan verlies je kiezers. Dergelijke evaluaties gaan vaak hand in hand met nieuws over het falen van een partij of haar politici. Dit wedstrijdnieuws kan slaan op een optreden in de Kamer of in een debat, maar gaat tijdens verkiezingen ook vaak over peilingen: 'VVD gaat PVV en CDA voorbij in de peiling' (*Sp!ts*, 31 maart). Eerder verkiezingsonderzoek laat zien dat deze vormen van nieuws van invloed zijn op het stemgedrag van kiezers. In deze rapportage maken we aan de vooravond van de verkiezingscampagne de balans op: wie knokt er met wie in de berichtgeving en wie wordt er door de media gesteund en als succesvol afgeschilderd?

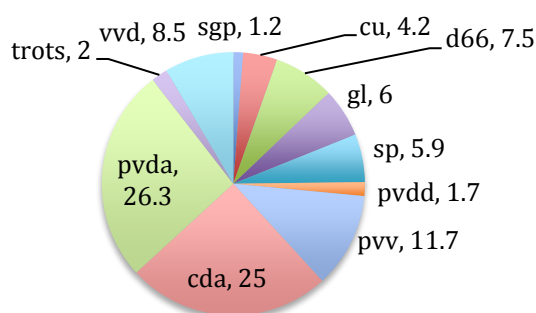
→ Nieuwsmedia en methode

Om na te gaan in hoeverre er in de berichtgeving sprake is van steun- en kritieknieuws, hebben we vanaf 11 maart tot en met 15 mei artikelen uit *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *Sp!ts* en op *Nu.nl* bekeken. In totaal gaat het om 3176 relevante artikelen. Koppen en leads van deze artikelen zijn geanalyseerd volgens de NET-methode. Centrale gedachte achter deze methode is dat de expliciete of concrete inhoud van een tekst weergegeven kan worden als een netwerk van positieve of negatieve relaties tussen de actoren en issues zoals genoemd in de tekst. Anders gezegd: met behulp van de NET-methode kan per zin in kaart gebracht worden hoe partijen en onderwerpen zich tot elkaar verhouden. In totaal heeft het onderzoek ruim 23.000 kernbeweringen over partijen en issues opgeleverd. Voor deze rapportage kijken we vooral naar de beweringen waarin verschillende partijen hun steun en kritiek uiten ten opzichte van elkaar. In totaal zijn ruim 8.000 zinnen over steun en kritiek gecodeerd. De evaluatieve uitspraken vanuit de media zijn er in totaal 2.100. In totaal zijn ruim 2.500 zinnen over succes en falen gecodeerd.

→ De partijen in het nieuws

In *figuur 1* wordt de totale media-aandacht voor de partijen weergegeven. Opvallend is dat de aandacht voor PvdA (26.3%) hoger ligt dan voor de zittende regeringspartij, het CDA (25%). Daarna volgen PVV (11.7%) en VVD (8.5%). Voor de kleine partijen is nauwelijks aandacht in de media.

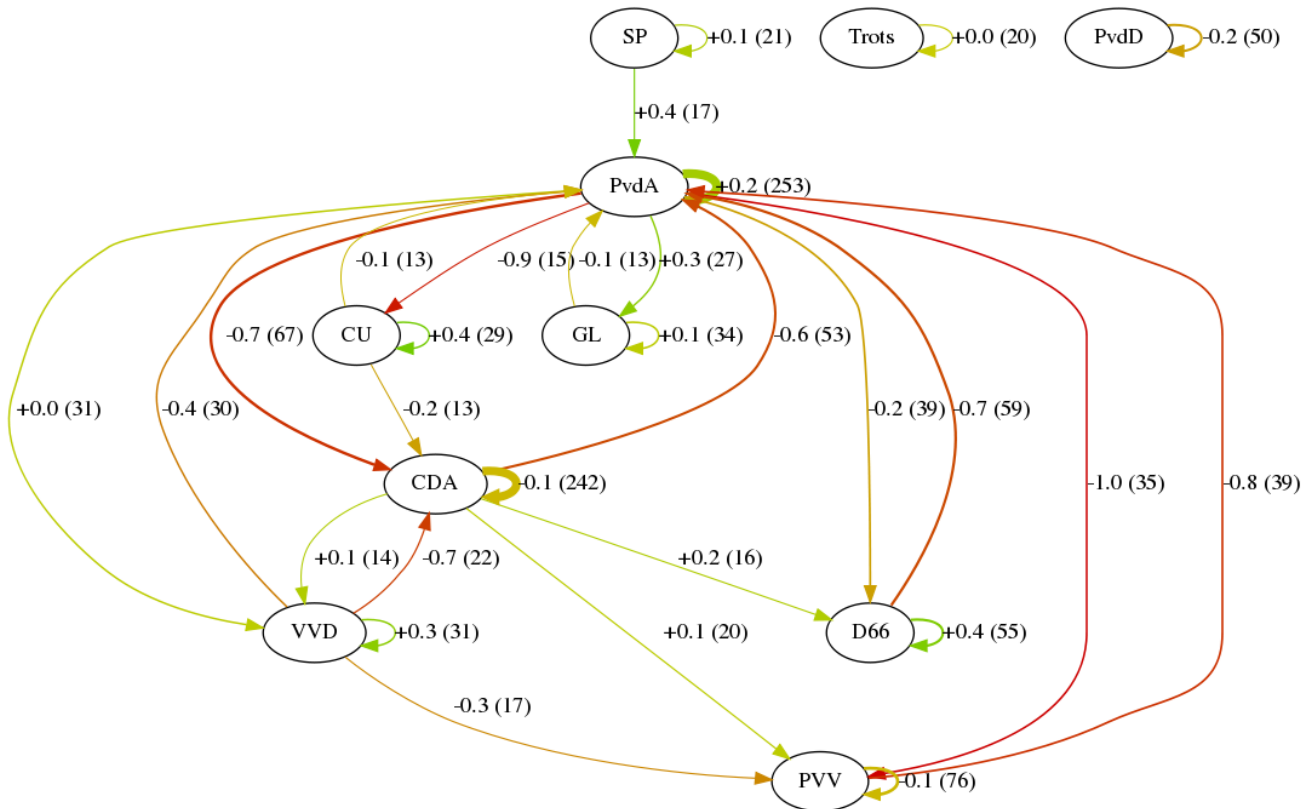
Figuur 1 Totale media-aandacht voor de partijen

→ Steun en kritiek tussen en binnen partijen

In *figuur 2* wordt nieuws over steun en kritiek *tussen* en *binnen* politieke partijen getoond. Rode pijlen tussen partijen visualiseren externe kritiek, groene pijlen symboliseren steun. Een pijl van een partij naar zichzelf toont volgens dezelfde kleuren hoeveel steun of kritiek partijleden op hun eigen beweging hebben. De getallen geven de mate van steun en kritiek aan, lopend van -1 (uiterst kritisch tot +1 uiterste steun).

Figuur 2 Steun en kritiek tussen en binnen politieke partijen in de dagbladen

Als eerste valt op dat de partijen vooral met zichzelf bezig zijn. Ruim 70% van alle uitspraken over steun en kritiek wijzen in de richting van de eigen partij. In de berichtgeving is vooral aandacht voor de eenheid binnen de partij over de partijleider en de (volgorde van de) kandidatenlijst. Hierbij valt op dat dit afgaande op de berichtgeving wel lukt VVD, D66 en CU, terwijl de PvdD en PVV intern licht verdeeld zijn volgens de berichtgeving. Binnen deze laatste partijen is gemiddeld interne kritiek te bespeuren in de krantenkolommen. Met name de interne CDA-discussie over de benoeming van Jan Peter Balkenende tot lijsttrekker zorgt voor aardig wat verdeeldheid (-1.0 in 242 uitspraken). Lokale afdelingen trekken de 'snelle' benoeming van de premier in twijfel. Dat leidt tot krantenkoppen als 'Balkenende, bij gebrek aan beter' (*Trouw*, 15 maart). Wat de PVV betreft zal vooral rumoer binnen de partij als gevolg van de uitspraken van Hero Brinkman ('Hero Brinkman wil democratische PVV', *Financieel Dagblad*, 11 mei) de oorzaak zijn van de interne kritiek (-1.0 in 76 uitspraken). Bij de Partij voor de Dieren is het conflict rond nummer twee Esther Ouwehand nieuws ('Partij voor de Dieren splitst over nummer 2', *de Volkskrant*, 16 april) waardoor de partij negatief uit de analyse komt (-0.20 in 50 uitspraken). Omdat interne kritiek in de media over het algemeen slecht is voor een goede uitslag, is het deze partijen eraan gelegen dit probleem snel op te lossen.

Tussen de partijen gebeurt er ook veel op het gebied van steun en kritiek, maar interessanter is dat de SP, Trots en de PvdD hier nauwelijks aan mee doen. Voor de SP is dit te verklaren uit het feit dat Agnes Kant op 4 maart is opgestapt en opgevolgd door Emile Roemer. Wellicht kijkt de SP daarom nog even de kat uit de boom. Voor de PvdD en Trots geldt dat het kleine partijen zijn en ze daarom sowieso op weinig media-aandacht kunnen rekenen. Door de andere partijen worden deze partijen met rust gelaten.

De partij die in het middelpunt staat van steun en kritiek is de PvdA. De partij wordt door bijna alle partijen stevig bekritiseerd. Van de PVV (-0,8 in 39 uitingen) tot D66 (-0,7 in 59 uitingen). Wat opvalt is dat de PvdA de partij van Wilders hard terugpakt (-1 in 35 uitingen), maar bijna neutraal staat ten aanzien van D66 (-0,2 in 39 uitingen) en volledig neutraal ten opzichte van de VVD ('Rutte en Cohen smeden liefdespact', *de Volkskrant*, 22 april). Het kan in de verkiezingscampagne in het voordeel werken om soms positief te zijn over andere partijen. Zeker wanneer de verkiezingen uit zullen lopen op een verkiezing van de premier van Nederland kan dit belangrijk zijn ('Er is een premier nodig van het kaliber Piet de Jong', *Trouw*, 27 maart). Kiezers kunnen op deze manier worden verleid om niet voor een partij te kiezen maar voor een coalitie.

Ook het CDA wordt aangepakt door andere partijen. VVD, PvdA (beide -0,7 in respectievelijk 22 en 67 uitingen) en ook de huidige coalitiepartner de ChristenUnie (-0,2 in 13 uitingen) leveren kritiek op de grootste regeringspartij. Over het algemeen geldt: hoe groter de partij, des te meer er voor de anderen te halen valt en juist nu er verdeeldheid is binnen het CDA proberen andere partijen de christendemocraten nog een duwtje te geven. De aanval van de ChristenUnie lijkt misschien verrassend, maar hoeft dat niet te zijn aangezien de twee partijen om dezelfde groep kiezers strijden ('Rouvoet noemt Balkenende "dubbel"', *de Volkskrant*, 9 april).

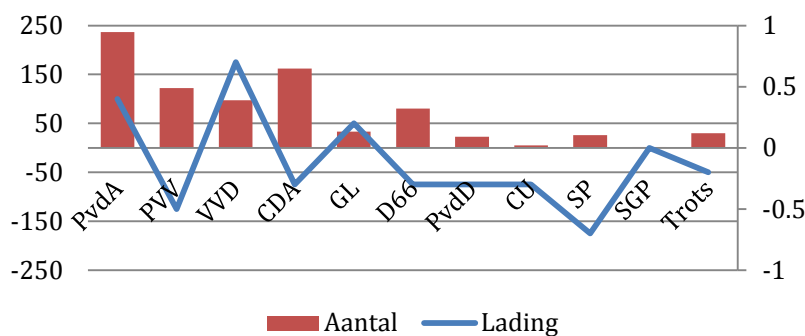
De PVV, tenslotte, wordt misschien wel minder aangevallen dan je van tevoren zou vermoeden. De PvdA laat zich als enige partij zeer negatief uit over de PVV (-1 in 35 uitingen). Van de overige grote partijen is de VVD enigszins kritisch (-0,3 in 17 uitingen) en het CDA zelfs licht positief (+0,1 in 20 uitingen). Met name dit laatste resultaat is opvallend te noemen. Het gebrek aan stevige kritiek van andere partijen zou kunnen komen doordat de PVV de afgelopen maand überhaupt minder in het nieuws is gekomen, maar wellicht denken de overige partijen terugkijkend op eerdere jaren dat kritiek op Wilders de PVV vooral versterkt.

→ Media en de politieke partijen

De media spelen een belangrijke rol tijdens de campagne. Ze rapporteren over het nieuws, maar geven ook hun oordelen over de partijen en hun politici in nieuwsanalyses, (hoofdredactionele) commentaren en andere opiniërende genres. Kritiek vanuit de media is een probleem voor de partijen. Ditzelfde geldt voor nieuws waarin zij als falend worden afgeschilderd. Veel comfortabeler is het als een partij kan bogen op respect vanuit de media die vooral oog hebben voor de successen van de partij.

Figuur 3 laat deze vormen van nieuws zien voor alle partijen. De balken vertegenwoordigen de hoeveelheid aandacht voor de verschillende partijen terwijl de blauwe lijn de teneur van dit nieuws aangeeft. Deze teneur varieert van -1 uiterst falend tot +1 uiterst succesvol.

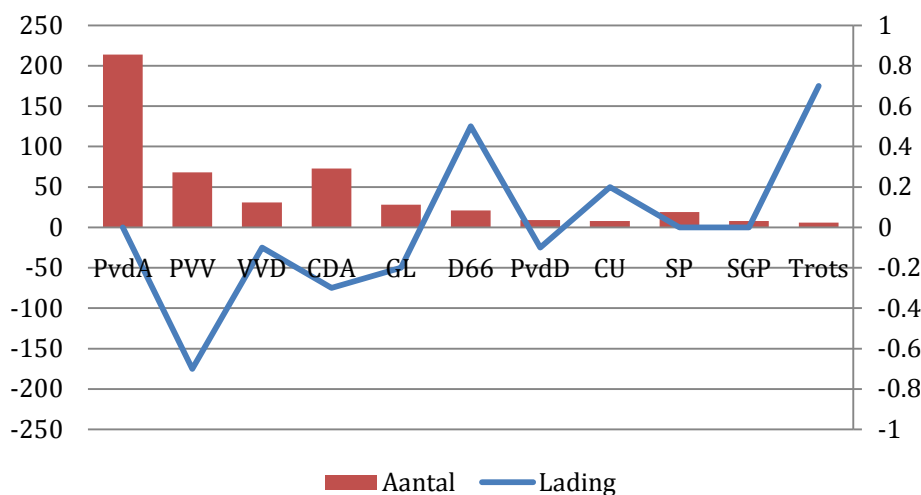
Figuur 3 Succes en falen van partijen in de dagbladen

Duidelijke 'winnaar' in het wedstrijdnieuws is momenteel de VVD met 97 uitspraken met een gemiddelde van (+0,7). Ook de PvdA en GroenLinks vergaat het goed, respectievelijk (+0,4) en (+0,2). De SP faalt volgens de kranten (-0,7 in 26 uitingen). Waarschijnlijk heeft dit te maken met de kritiek op voor-

malig lijsttrekker Agnes Kant. Ook PVV, PvdD en ChristenUnie zijn tussen 11 maart en 15 mei negatief in het nieuws gekomen. De negatieve tendens voor de PVV wordt in het nieuws vaak afgezet tegen de winst voor de VVD en de PvdA ('VVD groter dan PVV', *Sp!ts*, 31 maart; 'PVV verliest gestaag steun van kiezers - PvdA en VVD winnen', *de Volkskrant*, 24 april). Ook het CDA komt vooral met uitspraken in het nieuws die duiden op een falende partij ('PvdA stijgt, CDA zakt verder weg', *Sp!ts*, 26 maart). Het nieuws is licht negatief (-0,3 in 162 uitingen). De interne kritiek op premier en partijleider Balkenende, zoals eerder besproken, gaat hier hand in hand met een focus op berichtgeving over falen. Dit is nog eens versterkt in de laatste week door de misstap en het opstappen van De Vries als staatssecretaris.

In de volgende figuur gaat het om steun en kritiek, maar nu bekeken vanuit de media zelf. Hierbij gaat het om uitspraken die voor rekening komen van de dagbladen. In hun hoofdredactionele commentaar, analyses en soms zelfs in de nieuwsberichten laten zij zich evaluerend uit over de verschillende partijen.

De PVV wordt door de media slecht geëvalueerd (-0,7 op basis van 68 uitspraken) en het CDA krijgt ook duidelijk meer kritiek dan steun van de media (-0,3 in 73 uitspraken). De PvdA – en dan vooral partijleider Cohen – wordt het meest geëvalueerd. Het mediaoordeel valt in totaal neutraal uit voor de partij (0.0 in 214 uitspraken). D66 volgt op gepaste afstand, en wordt het meest positief beoordeeld door de kranten (.5 in 21 uitspraken). De overige partijen komen tot nu toe aanzienlijk minder aan bod in de evaluaties van de kranten.

→ Conclusies

Deze eerste analyse van het conflict- en wedstrijdnieuws ontleedt een paar duidelijke tendensen. Volgens de eerste verkiezingsberichtgeving zitten het CDA, de PvdD en PVV in een negatieve spiraal; de PvdA en VVD in een opwaartse.

Voor het CDA en de PvdD is het vooral zaak om de gelederen te sluiten voor de verkiezingen, omdat aanhoudend nieuws over intern conflict instabiliteit kan communiceren naar kiezers. Daar komt voor het CDA bij dat het van belang is om niet langer als falende partij in het nieuws te komen maar te proberen succes uit te stralen. De affaire De Vries heeft voor het CDA als gevolg dat de partij vooral als falende partij wordt neergezet, hetgeen weinig vertrouwen kweekt bij de kiezer.

De PvdA staat in het middelpunt van het conflictnieuws in de zin dat veel partijen de sociaaldemocraten overwegend bekritisieren. Dit is zeker geen negatieve uitgangspositie, want veel kritiek van opposenten geeft de partij de mogelijkheid zich te profileren. Een aanval van een ander vraagt immers om respons van de partij en biedt de mogelijkheid om de eigen standpunten nog eens te onderstrepen. Deze positie gaat vooralsnog tevens gepaard met veel nieuws over het succes van de partij. De vraag is natuurlijk in hoeverre de bestuurder Cohen zich te midden van het politieke gevecht zal standhouden als de wittebroodsweken voorbij zijn.

De VVD bevindt zich vooral de laatste weken in een dezelfde, communicatief gezien gunstige positie in het nieuws. De opleving van de liberalen lijkt in het nieuws het spiegelbeeld van hoe de PVV in het nieuws komt. De partij van Wilders komt in de kranten hoofdzakelijk met falen voor. De partij krijgt daarnaast weinig kritiek van de andere grote partijen waardoor zij zich niet goed voor de kiezers kan profileren. De PVV slaagt er in een tijd van economische issues en bezuinigingen niet in het nieuws te halen. Nog verdergaande statements dan bijvoorbeeld de 'kopvoddentaks' zullen eerder kiezers afschrikken dan kiezers trekken. Op die manier kan de VVD de rechtse stem terugwinnen met solide financieel beleid. Een issue waar de VVD van oudsher een goede reputatie op heeft.

In de berichtgeving lijkt zich een verband af te tekenen tussen nieuws over het succes dan wel het falen van een partij en de mate waarin de partij wordt geëvalueerd in de media. Een interessant gegeven, omdat een dergelijke negatieve nieuwsspiraal een belangrijke rol kan spelen in de campagne. Zo zagen we in de vorige verkiezingscampagne een dergelijke negatieve spiraal voor de PvdA, terwijl de SP in die tijd in een positieve spiraal terecht kwam. Dit resulteerde zoals bekend tot een historische overwinning van de SP.